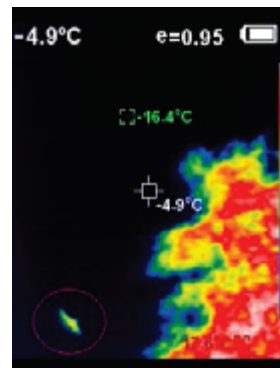

Borowiec wielki - ultrasonogram

Przelot karlika - ujęcie z termowizji. Fot. Marcin Pakuła

Borowiec wielki.
Fot. Marcin Pakuła

Przy bardziej specjalistycznych badaniach nietoperzy zestaw metod jest podobny jak u ptaków. Stosuje się telemetrię, odłow, obrączkowanie, logery GPS, GSM i radary. Różnice są przede wszystkim w podstawowym sprzęcie badawczym. Dopiero wyposażony w zestaw do detekcji i termowizję lub noktowizor chiropterolog dorównuje skutecznością wyposażonemu w tanią lornetkę ornitologowi. W przeciwieństwie do ornitologa wyposażony w wyżej opisany sprzęt chiropterolog bez problemu wykryje grzejące się hamulce w aucie, zawilgoconą ścianę, nieszczelne okno, błąd w ułożeniu rurek ogrzewania podłogowego lub zdiagnozuje u towarzysza stan podgorączkowy. Ponadto ze względu na swoją czułość mikrofony stosowane w niektórych detektorach dobrze nadają się do rejestracji odgłosów nocnych ptaków

Przygodę z detektorowymi badaniami nietoperzy stosunkowo trudno zacząć. Pomimo to, co roku przybywa ludzi, którzy decydują się na ten trudny start w badanie nocnego życia małych ssaków, których obecności często nie jesteśmy świadomi.

Marcin Pakuła

Zielone doliny Pliszki i Ilanki, czyli ochrony torfowisk alkalicznych

ciąg dalszy

Fot. Robert Stańko

Jak zapewne nasi wierni Czytelnicy wiedzą, przez 6 ostatnich lat prowadziliśmy prawie równoległe dwa przedsięwzięcia LIFE dotyczące ochrony torfowisk alkalicznych. Ale wzięły one swój początek w jeszcze wcześniejszym – finansowanym z V osi POIiŚ – który miał za zadanie, poprzez ogólnopolską inwentaryzację stanu siedliska 7230 i zaplanowanie działań ochronnych, opracować naukowe i metodologiczne podstawy do ich ochrony. Tak więc systemowa ochrona torfowisk alkalicznych – nie ograniczająca się zresztą jedynie do tych trzech przedsięwzięć – trwa nieprzerwanie od co najmniej 11 lat. Jednak nie jest to zadanie na dekadę, więc nadszedł czas na kontynuację tego co zaczęliśmy.

W zeszłym roku spokojnie i bez pompy (choć z piecem – o czym mowa później) rozpoczęliśmy nowy projekt LIFE17 NAT/BE/000445 o długim i skomplikowanym tytule „Zielone doliny: łączenie ochrony siedlisk przyrodniczych z długoterminowym zarządzaniem biomasą i współpracą wielu interesariuszy”, w skrócie nazywanym Green Valleys. Projekt zaplanowany jest do realizacji w okresie 01.09.2018 – 31.08.2025, w partnerstwie 5 organizacji z Belgii i Polski: Natuurpunt (jako beneficjent wiodący) oraz Agentschap voor Natuur en Bos (Agencja ds. Przyrody i Lasów), Natuurinvest oraz Natuurpunt Studie – z Belgii i Klub Przyrodników w Polsce. We Flandrii działania obejmują szereg siedlisk dolin rzecznych: nizinne ekstensywnie użytkowane łąki świeże (6510), torfowiska alkaliczne (7230) i lasy (głównie

91E0*, 9160) i używają dużego wachlarza narzędzi do ich ochrony: inwentaryzacje przyrodnicze, plany ochrony i plany działania, wycinki drzew i krzewów, koszenie, zrywanie wierzchniej warstwy gleby, wykupy gruntów, edukacja ekologiczna, publikacje i transfer wiedzy. Jednym z flagowych celów przedsięwzięcia – obok ochrony ww. siedlisk, jest rozwiązanie problemu magazynowania biomasy pochodzącej z ekstensywnego użytkowania łąk i torfowisk. W realizację tych działań Natuurpunt włączy w dużym stopniu swoją niezwykle bogatą bazę członków i wolontariuszy, co ma za zadanie także uspołecznic realizację projektu oraz wspomóc poczucie odpowiedzialności społeczeństwa za ochronę przyrody.

Projekt LIFE Green Valleys (= de groene valle) jest – podobnie jak projekty AlkFens Klubu – kontynuacją prowadzonych już od lat działań Natuurpunt – belgijskiej organizacji pozarządowej, która jest beneficjentem wiodącym obecnie prowadzonego przedsięwzięcia.

Działania realizowane w Polsce przez Klub Przyrodników

Klub Przyrodników na terenie Polski zaplanowane działania będzie realizować w całości na terenie województwa lubuskiego na obszarach Natura 2000 „Dolina Pliszki”, „Dolina Ilanki” oraz „Młodno” i „Dolina Leniwej Obry”, w tym w rezerwatach „Młodno”, „Dolina Ilanki”, „Dolina Ilanki II” oraz „Mechowisko Kosobudki”. Są to te same torfowiska, które były częścią wcześniejszych projektów Klubu. Celem jednak części realizowanej przez Klub jest **długofalowe**

zagwarantowanie ochrony siedliska 7230 poprzez opracowanie systemu utylizacji składowanej biomasy oraz zapewnienie zaplecza personalnego i technicznego.

Niniejszy projekt ma służyć utrzymaniu efektów ekologicznych osiągniętych przez wcześniejsze przedsięwzięcia i jednocześnie w przyszłości pozwolić Klubowi na długofalową ekstensywną gospodarkę kośną na tych terenach bez konieczności angażowania dużych środków pochodzących ze źródeł zewnętrznych.

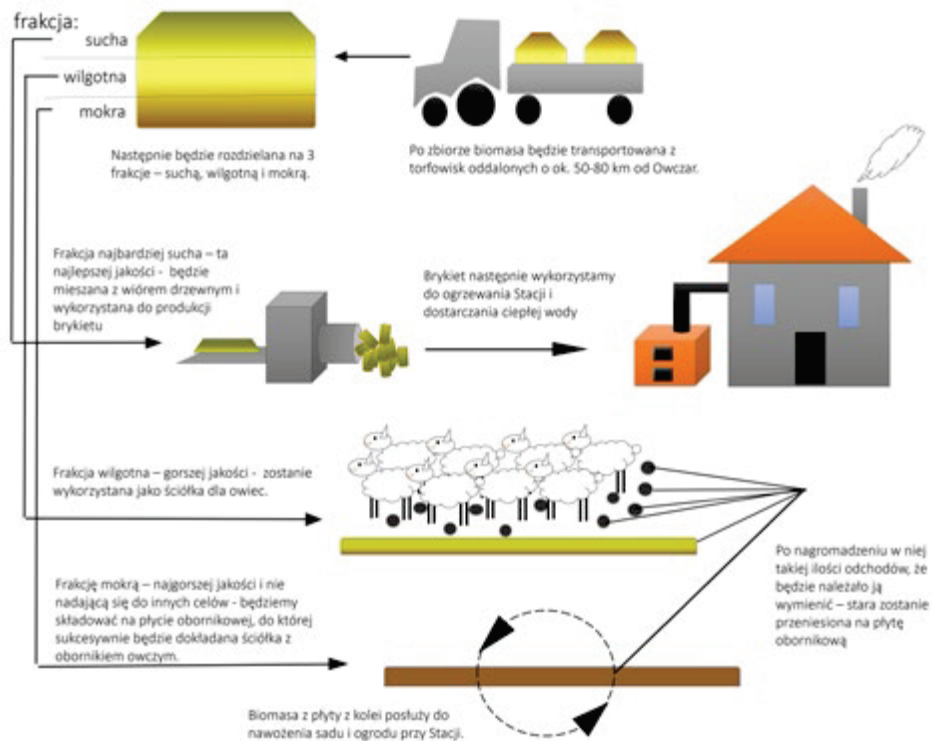
Dla torfowisk objętych projektami LIFE w dolinach Pliszki i Ilanki (ale nie tylko) sporządzono indywidualne plany zarządzania,

a zdecydowana większość z nich została wykupiona lub wdzierżawiona przez Klub. W ramach utrzymywania trwałości efektów działań projektów LIFE, torfowiska te zostały włączone do programu rolno-klimatycznego i są obecnie użytkowane zgodnie z jego wymaganiami. Dlatego w perspektywie długoterminowej ochrona i prawidłowe zarządzanie siedliskiem w dolinie Pliszki i Ilanki zostało zapewnione. Płatności jednakże obejmują jedynie koszty regularnego koszenia i zbioru biomasy z terenu samego torfowiska oraz amortyzacji wyposażenia, ale są niewystarczające, aby rozwiązać problem składowanej biomasy lub dokonać renowacji zastawek niezbędnych do utrzymania właściwych stosunków wodnych.

Dlatego jednym z głównych celów opisywanego projektu jest rozwiązanie problemu biomasy powstałej w wyniku utrzymywania otwartego siedliska. Zakupiony sprzęt zamieni produkt odpadowy w zasób. Biomasa pochodząca z docelowych siedlisk ma bardzo niską jakość i nie nadaje się jako pasza, bez odpowiedniej obróbki nie może być wykorzystywana do innych celów. Przechowywana na mineralnej krawędzi torfowisk, prowadzi do eutrofizacji siedliska. Spontaniczny rozkład ma również negatywny wpływ na ochronę klimatu ze względu na uwalnianie dużych ilości GHG (gazu cieplarnianego)..

Stworzenie demonstracyjnego „cyklu usług ekosystemowych” pozwala na pełne wykorzystanie możliwości zapewnianych przez ten ekosystem. Podobne rozwiązania nie są wprowadzane na większą skalę w Polsce, w związku z tym nie ma sprawdzonego systemu zarządzania biomasą niskiej jakości z torfowisk, który byłby dostępny dla szerokiej grupy użytkowników siedlisk. Dlatego ważne jest, aby zaproponować rozwiązanie, które jest stosunkowo proste i nie generuje relatywnie dużych kosztów inwestycyjnych. W Polsce ważną kwestią jest finansowanie utrzymania chronionych siedlisk. Klub prowadząc także działalność gospodarczą i świadcząc usługi na rynku ogólnym zapewnia dochód na działalność statutową - w tym w znacznym stopniu zapewnia fundusze na utrzymanie efektów działań ochronnych finansowanych z funduszy LIFE lub EFRR. Fundusze te nie są jednak wystarczające, aby doprowadzić do całkowitej niezależności od zewnętrznego finansowania ochrony siedlisk zarządzanych przez Klub. Ostatecznym celem zatem jest posiadanie wystarczających zasobów własnych pozwalających prowadzić działania służące utrzymaniu europejskich siedlisk na terenach będących własnością (lub dzierżawionych) Klubu bez potrzeby zewnętrznego finansowania. W dłuższej perspektywie celem jest zapewnienie, że prowa-

działania ochronne będą mogły być finansowane wyłącznie z przychodów organizacji.

Jako pierwszy element realizacji projektu zostały zakupione: piec na biomase, prasa belująca oraz kosiarka rotacyjna. Koszenie i zbiór biomasy trwa.

Finansowanie:

Całkowity planowany budżet projektu wynosi 8 318 632 euro (ok. 35 770 118 PLN), z czego działania realizowane przez Klub na terenie Polski posiadają budżet ok. 600 000 euro. 60% całkowitej kwoty projektu stanowi dofinansowanie Komisji Europejskiej.

Magdalena Makowska

LIFE17 NAT/BE/445 LIFE Green Valleys: connecting habitats conservation with long term biomass management and multi stakeholder approach

CLIMATE CLUB –

łagodzenie klimatu poprzez poprawę uwodnienia torfowisk, czyli nie tak nowe przedsięwzięcie LIFE Klubu

Fot. Mara Pakalne

Wspólnie z dziewięcioma partnerami pięciu krajów nadbałtyckich – Polski, Niemiec, Litwy, Łotwy i Estonii w roku 2016 rozpoczęliśmy realizację projektu LIFE z priorytetu Climate Change Mitigation (przeciwdziałanie zmianom klimatu) pod nazwą „Ograniczenie emisji dwutlenku węgla poprzez renaturyzację torfowisk na Nizinie Wschodnio- i Środkowoeuropejskiej” w skrócie “Peat Restore”. Przez 5 lat trwania projektu realizowane będą w krajach partnerskich działania mające na celu ponowne uwodnienie zdegradowanych torfowisk obejmujących obszar 5,3 tys. ha, tak aby przywrócić ich naturalną funkcję akumulacji węgla.